

**** Za pravega veroučitelja na go-
riški gimnaziji** je imenovan suplent v go-
riškem semenišču Alojzij Fogar.

**** Ravnateljsko mesto na gimna-
ziji v Celovcu** je razpisano do 1. avgusta,
ker stopi dosedanji ravnatelj, vladni svetnik dr.
Latzel, v pokoj.

Književnost in umetnost.

"Kraljevič in berač." Spisal Mark
Twaïn. Z ozirom na svoj tozadevni članek
v "Učit. Tov." se usojam naznanjati, da mi je
takoj po objavljenju pisal g. Iv. Pr. Lam-
pret, tiskar in založnik v Kranju, da je imel
misel to delo založiti že pred meseci in da je
že pričel s pripravami za realizacijo te ideje.
Toliko na znanje, da bi se kdo ne ukvarjal
več po nepotrebnem s prevajanjem omenje-
nega mladinskega spisa.

Ferdo Plemič.

Roditeljsko pismo. Pouk starem in
njih naslednikom o najvažnejših določbah do-
konečnega šolskega in učnega reda za ljudske
šole ter tozadevnega izvršilnega predpisa. Se-
stavil Janko Knapič, nadučitelj na
Vidmu. — Cena: za en izvod 10 h, za 100
izvodov 8 K. — Ljubljana 1910. Založilo Uči-
teljsko društvo za brežiški in sevniški okraj.
Natisnila Učiteljska tiskarna. — O tem rodi-
teljskem pismu več pozneje, za danes le toplo
priporočilo!

Politiški pregled.

*** Posledice centralističnega biro-
kraškega vladnega zistema** v Avstriji, ki je
bil uveden, da bi mogla priti do veljave vnanja
germanizacija države, se kažejo v nastopnih
številkah: Leta 1838. so šteli v avstrijskih
kronovinah 15.5 milijonov prebivalcev in
43.331 javnih uradnikov in uslužbencev; na
360 prebivalcev je prišel po en uradnik ali
uslužbenec. Leta 1900. so našeli 26.150.000
prebivalcev in 334.974 javnih uradnikov in
uslužbencev (nevšečih državnih železnic), tako
da je prišel en uradnik ali uslužbenec že na
78 prebivalcev. Prebivalstvo se je torej v tej
dobi pomnožilo za 69 odstotkov, število urad-
nikov in uslužbencev (brez železnic) pa za 673
odstotkov. V dobi od leta 1890. do 1910. se
je prebivalstvo pomnožilo za 9 odstotkov, urad-
niki in uslužbenci pa za 27 odstotkov. V ome-
nenih desetih letih je penzijski proračun od
34.7 milijonov narasel na 57.7 milijonov kron.
a danes znaša 91.6 milijonov kron.

*** Analfabeti** ne bodo mogli postati po-
slanci v Srbiji. Beligradske listi poročajo, da bo
volilni red za srbsko skupščino reformiran tudi
v tem smislu, da že na prihodnjih volitvah ne
bodo smeli biti izvoljeni analfabeti.

*** Ženska volilna pravica na Ner-
veškem.** Ustavni odsek stortinga je izdelal
novelo k volilnemu redu, po kateri bodo imele
volilno pravico tudi ženske. Pravijo, da sta
izkustvo in visoka kultura norveških žen do-
kazala, da so zrele za to politično pridobitev.

*** Za splošno in enako volilno pra-
vico v Belgiji.** V poslanski zbornici so stavili
socialni demokratje predlog za splošno in
enako volilno pravico namesto dosedanjega
pluralitetnega sistema. Zbornica je z 72 proti
58 glasovom sklenila, da se o predlogu ne
posveteje.

*** Poslanec Masaryk o češko-nem-
škem sporazumu.** Posl. prof. Masaryk je
imel te dni shod, na katerem je poudarjal, da
je postalo sporazumljenje med Čehi in Nemci
potrebno, ker je zaradi tega prepira v nevar-
nosti parlament. Delazmožnost parlamenta je
potrebna za obe stranke. Vlada pa nima nika-
kakega določenega jezikovnega zakona. Baron
Bienerth naj predloži plenemu ali narodnost-
nemu odseku jezikovni elaborat in s tem bo
dana iniciativa, nakar se bo moglo začeti raz-
pravljanje o jezikovnih zakonih. Sicer se pa
na Dunaju lahko opazi, da so toliko Čehi,
kolikor Nemci že utrujeni zaradi jezikovnega
boja. Ni izključeno, da uvedejo Poljaki, kršča-
nski socialci in socialni demokratje jezikovno
akejjo proti Čehom in proti nemškemu radikal-
cem. Prof. Masaryk je končno izjavil, da je
potrebna reforma poslovnika in da je za reši-
tev jezikovnega vprašanja kompetenten toliko
državni, kolikor deželni zbor.

*** Čehi proti Grunwaldski slavnosti.**
V nekaterih čeških listih so objavljeni izrazi
nevolje proti poljski slavnosti v spomin zmage
pri Grunwaldu. Listi pozivljajo Čeha, naj se
slavnosti ne udeležijo, ker niso povabljeni na
slavnost pravoslavna mesta in — v prvi vrsti
— ker je dohodek slavnosti namenjen za poljske
šole v Šleziji, ki so naperjene predvsem proti
šleskim češkimi šolam. Listi pravijo, naj dajo
Čehi tisti denar, ki bi ga izdali za izlet na
ono slavnost, rajši za češke šole v Šleziji.

*** Razpor v vrstah čeških klerikalcev**
raste od dne do dne. Začel se je hud boj v
časnikarski javnosti med konzervativnim (feu-
dalnim) in krščansko-socialnim (novostrojarskim)
krilom. Na zadnjem občnem zboru stranke je
prišlo o ostrih nastopov med obema kriloma.
Krščansko-socialno krilo vodita brata Mysliva,
ki sta na občnem zboru tudi provzročila, da
se je stranka prekrstila iz katoliško-narodne v
krščansko-socialno. Preobrabila sta tudi strankino
organizacijo iz diecezanske in dekanjske v poli-
tiško-krajevno, kar drugemu krilu ni po volji

in zaradi tega Mysliva hudo napada. Iz Prage
poročajo, da je krščansko-socialna struja kupila
v Pragi tiskarno bratov Ziegnerja za 70.000 K
in da namerava ustanoviti svoj dnevnik. Do-
zdaj je bil strankin dnevnik "Čech", ki po-
stane s tem glasilo feudalnega tabora.

*** Angleški kralj Edvard je umrl**
7. t. m. ponoči. Rojen je bil leta 1841. Prestol
je zasedel leta 1901. Prestolonaslednik je rojen
l. 1865. Pred kratkim se je vrnil Edvard v
London iz Biaritza. Bil je ves izpremenjen.
Kralj sicer ni ležal, videlo pa se je, da hira.
Umrl je takorekoč hipoma, nepričakovano.

Kulturno delo.

+ Carnegijeve biblioteke. V novo-
jorškem časopisu Colliers Weekly objavlja Car-
negi, jekleni kralj, sam statistiko bibliotek, ki
jih je iz svojega žepa založil. — Vsega skupaj
je izdal za ustanavljanje knjižnic 51.596.903
dolarjev; od te vsote pripada na Zedinjene
države približno 35 milijonov, na Angleško
8 milijonov, na Škotsko in Kanado približno
2 milijona. Vsega je ustanovil skoro 2000
knjižnic. — Sreča, da ni v Ameriki krajn-
skih klerikalcev, sicer bi proti temu gotovo —
protestirali!

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! Tov. Angela
Troštova in Julij Slapšak iz Vodic,
4 K; Jakobčina Dimnikova 2 K; učitelji-
risarji zložili pri "Novem svetu" 4:50 K; Jo-
sip Tratar iz Mokronoga 2 K; Friderik
Praprotnik namesto venca na grob gđe. Mari-
rici Praprotnikovi 10 K; skupaj 22:50 K, zadnjic
izkazanih 554:50 K; doslej darovanih 577 K.
Bog plati!

Obrambni vestnik.

*** Mesto šolskega nadzornika za mar-
iborsko okolico.** Za Slovence in pa slovensko
obmejno šolstvo je jako velikega pomena, kak
mno pride na mesto sedanjega nadzornika
Schmoranzerja, ki je imenovan za učiteljiše.
Nemci bi bili radi svoj čas s kričanjem o
"krivici", ki se jim je baje s Schmoranzerevim
imenovanjem zgodila, svet preslepili, da so
Slovenici nekaj profitirali in da gre torej do-
sedanje mesto šolskega nadzornika v maribor-
skem političnem okraju — njim. Vlada je že
napol izdala, da misli na to mesto poklicati
kakega nemškutarja. V očigled dejstvu, da gre
tu za izključno slovenske šole — Nemci imajo
itak že lastnega nadzornika — pozivamo vse
merodajne činitelje, da naj preprečijo imeno-
vanje kakega nemškutarja na Schmoranzerevo
mesto. Zlasti je sveta dolžnost obeh drž.
poslancev okraja. Piška in Boškarija, ter de-
ž. odbornika Robiča, da store vse, kar je le
mogoče. Če ne, jih bomo klicali
na odgovor! Najbolj se baje trudi znani
Koschutnig iz Vojnika, da bi prišel na Schmo-
ranzerjevo mesto. Pa še par prodanih duš bi
lahko imenovali, ki hočejo ubijati slovensko
šolstvo v mariborski okolici. Zato vsi na branik!

*** Še eno značilno pismo!** Naš ure-
dnik je prejel s Štajerskega to-le pismo: Star-
sem že postal do 50 let in v službi kot ljudsko-
šolski učitelj sem še osivel, pa hvala Bogu,
spomin imam še dober in v šibkem telesu biva
še zdrava in kreпка duša, zato me sveta jeza
popade, kadar čitam v časnikih o nasilstvih,
ki se gode našim tovarišem v prosvetljenem
20. stoletju. Večje spoštovanje smo uživali
učitelji pri našem ubogem, zapuščenem sloven-
skem ljudstvu celo pred 30 leti. Kako so nas
takrat kmetje in otroci spoštovali, ljubili in
slušali v šoli in zunaj šole! "To nas uči naš
gospod učitelj; slušajmo ga, bo dobro za nas",
tako so govorili! In eden mojih učencev mi je
pisal nedavno iskreno pismo, v katerem med
drugim pristavlja: "O, srečni časi, ko smo k
Vam v šolo hodili. Vsi Vaši nekdanji učenci
in učenke smo postali po Vaših naukih vrli
gospodarji in poštena gospodinja! Srčno nas bi
vse razveselilo, ko bi še enkrat v našo sredo
prišli Vi, gospod učitelj, ki smo ga vsi tako
spoštovali in ljubili!" — In danes! S kamenjem
napadejo ponoči stanovanje mirno živeče uči-
teljeve družine! Kam je torej dospel naš
slovensko ljudstvo v nekaterih krajih! Hudo-
delstvo javnega nasilstva jim je dandanas orodje,
s katerim hočejo pregnati iz svoje fare nelju-
bega jim učitelja! Dragi tovariši! Kazenski
zakonik v roke in s postavnimi sredstvi se
zoper staviti takim in podobnim nasilstvom
zavedenega in podhujkanega ljudstva! Ne
zapustiti službe, marveč pogumno v boj proti
krivčnikom in nasilnikom in če vas tudi c. kr.
nadzorniki nepodpirajo! Pravica in resnica mora
končno zmagati.

Bodimo pogumni kakor stari Špartanci
in rajši častno umreti, nego
nečastno premagan odstopiti!
Posebno vi, mladi učitelji, ne vdate se, gotovo
dosežete nekoč boljše čase, kakor jih imamo
sedaj, le pogumno naprej po poti po-
štenosti z mečem bistrega uma
na temelju od našega vladarja
danih nam šolskih zakonov! —

Ako nas nočejo več braniti šolske oblasti, ker
so večinoma v rokah naših krutih sovražnikov
in nasprotnikov, nas bodo branila c. kr. sodišča
in oni sodniki, ki imajo srce in razum za to!
— Hvala Bogu, še je pravica na svetu, samo
iščimo jo in pogumno naprej do častne zmage
nekrave! Srčni pozdrav vsem tovarišem in
milim tovarišicam iz zelene Štajerske vam pošilja
stari trpin — ljudskošolski učitelj.

Učiteljski vestnik.

Okrajne učiteljske organizacije.

Referent s slovenskega vseučiteljskega abit. sestanka
v Ljubljani 1. 1909.

(Dalje.)

Da bo pa vbodoče bolje, hočem podati
tu najprej ves ustroj učit. okr. društev, kakršna
že sedaj obstojajo, in hkrati tudi nekaj prip-
omb glede njih organiziranja i. t. d.

Namen društva je:

- vzajemno, vsestransko pedagoško-di-
daktiško izobraževanje družtenikov;
- pospeševanje njih materialnih koristi;
- postavljanje nagrobnih spomenikov
umrlim tovarišem in tovarišicam.

Predvsem moramo dodati prvi točki takoj
"splošno vsestransko izobraževanje dru-
štenikov" in ne le zgolj stanovsko izobraže-
vanje. Drugi točki bi bilo dodati "zastopanje
stanovskih koristi". Tretja točka bi pa skoro
upravičeno vkljub humanitarne namenu
smela izostati in se nadomestiti s točko na-
rodno-prosvetnega delovanja učiteljstva. Tu bi
bilo polje, kjer bi si na podlagi svoje
organizacije — in ne politične
stranke — postavljali trajne spomenike,
ki bi se ne razrušili kakor mrtvi kamen, tem-
več bi stali, rasli in napredovali z narodom.
Narodno-prosvetno delo, knjižnice, izobraževalna
društva i. t. d., centralizovana v
naši organizaciji to bi bil spomenik,
ki bi bil večan za vse slovensko učiteljstvo in
s hvaležnostjo bi zrl narod na grob svojega
akopra ga ne bi krasil velik, krasen spo-
menik, temveč bi se na preprosti plošči čitalo
le njegovo ime. Še več; njega ime bi ne izgi-
nilo iz kulturne zgodovine razvoja njegovga
okraja! Da pa ne bo nesporazumljen, moram
poudarjati, da je ta točka enaka delu social-
nega odseka, samo da jo je uvrstiti tudi v
pravila.

Glavni namen torej bi bil v treh točkah:
stanovski interesi, interesi šolstva, narodno-
prosvetno delo.

Sredstva namenu društva so:

- Mesečna zborovanja družtenikov, v
katerih se prednašajo ped. — didaktični in
sploh strokovno — znanstveni predmeti ter se
popularno razpravlja o šoli in domu;
- navseti, peticije in resolucije na višje
oblasti in razne korporacije;
- občevanje z drugimi društvi;
- prireditve pedagoške čitalnice;
- gostje petja in telodvabe;
- pobiranje rednih in izrednih doneskov.

Res so mesečna zborovanja najuspešnejše
sredstvo v povzdigo stanu, šolstva in naroda, toda
žal, nam statistike kažejo nerednost v izvrševanju
mes. zborovanj, in potreba nam bo temeljito
poiskati vzrokov neuspehov in jih izkušati s
preureditvijo ali kako drugače odpraviti. Po-
treba bo pa še časoma misliti tudi na to, da se
pri društvih ne bo razpravljal le strogo stro-
kovnih vprašanj temveč splošno znanstvena in
aktualna vprašanja, v prvi vrsti pa stanovsko-
socialna vprašanja. Sami se moramo izobraziti
našem stanu primerno in že doženemo to,
smo dosegli vse, zakaj potem nas ne bodo več
poderjevali, ampak nam podelje to, kar nam
gre. Postanemo lahko popolnoma neodvisni
od njih in večji v vseh ozirih, na vsakem
polju.

Da ne bo učitelja, ki bi gledal na soci-
alno vprašanje kot na nekaj vzvišenega, ne-
dostopnega; da ne bo učitelja, ki bi gledal
na politična vprašanja časov kot na nekaj
njemu nerazumljivega, neraztolmačljivega, pre-
gledljivega le v domačem kraju, da se ne
sme ozreti na svetovno politiko, da se ne
more in ne sme seznaniti z njenimi osnovnimi
pojmi, da bi zrl na slovensko politiko in na
Slovanstvo kot na nekak vzvišen ideal, ki mu
ga bodo priborili drugi in ki ga bo moral
potem moliti kot nekakega malika; da se ne
bo dobilo učitelja, ki bi zrl na seksualno vpra-
šanje kot na nekaj pregrešnega in sramežlji-
vega, o čemer on ne sme premišljavati, ne
govoriti in se mu ne sme približati; da se ne
bo dobilo učitelja, ki bi zrl na kulturno vpra-
šanje kot na nekaj, pri čemer on nima ničesar
sodelovati, o čemer imajo odločevati le višji
gospodje i. t. d., bi našteval lahko probleme
raznih aktualnih vprašanj, ki so za vsakega
modernega človeka potrebna in katerih osnovne
pojme mora imeti vsak učitelj.

Malo jih je bilo, ki so razmišljali o
enem ali drugem vprašanju natančneje, in one,
ki so se o posameznih vprašanjih specializirali
do gotove stopnje, jih je pričelo učiteljstvo
gledati kot nekeke polbogove, ki so jim nalo-
žili vse delo, do kakršnih se pa sami ne mo-
rejo pospeti, ker niso dovolj upoštevali, da je
glavno sredstvo za doseg te smotrovo samo-
izobrazba, ki je vsakomur na razpolago.

Le ako so nam znana vsa ta življenska
vprašanja, bo tudi lahko napredovalo šolstvo

in naša pedagoško-didaktična izobrazba, ker
podlaga vsi pedagogiki in šolstvu je le znanost.

Na podlagi tega pride učiteljstvo do samo-
stojnega mišljenja in ustvarjanja in pridemo do
svojega narodnega šolstva ter se otresemo tu-
jih vplivov. Poleg pedagogov dobimo tudi
mislece!

Preiti mi je takoj k točki, tičeči se
knjižnice in pedag. čitalnice. Lokala za to na
primerne kraju skoraj ne bo dobiti. S tem
se zvečajo po nepotrebnem stroški in tudi za-
radi daljave in krajevnih razmer ni mogoče
posečati družtenikom čitalnice. Da bi si pa
nabavljali boljše knjige in revije za knjižnico,
s tem si zopet podvojimo stroške.

Saj imamo okrajne učiteljske knjižnice;
skrbimo, da se tu nabavijo vsa moderna dela
in obenem moramo tudi skrbeti, da se bo
učiteljstvo pridno posluževalo teh knjižnic, ki
naj bi bile opremljene z boljšimi deli znanosti
na vsakem polju, da se na podlagi njih lahko
izobrazi učitelj na kateremkoli polju vede in
razmotriva potem nje stik s pedagogiko in
šolstvom.

Ne samo pedagoško-znanstveno in stro-
kovno naj bi bile opremljene te knjižnice,
temveč splošno znanstveno, na vsakem polju z
glavnimi zastopniki, saj smo že prej omenili
svoje stališče, da je predpogoj strokovni iz-
obrazbi in delu — splošna naobrazba in večost
na vsakem polju, če se hoče iskati potem
uspešno odnošaje stroke do posameznih pred-
metov.

Kakor so važne za ljudstvo ljudske knjiž-
nice, tako važne so za učiteljstvo popolno
opremljene okr. uč. knjižnice, zakaj le na pod-
lagi njih dobi učitelj lahko sredstva za svojo
nadaljno izobrazbo, bodisi na kateremkoli polju.
S tem bi odpadla čitalnica.

Mesečni sestanki bi nam pa služili za to,
da se nazori menjajo in utemeljujejo ter se
prednaša in opozarja tovariše na to, kar je
novega, oziroma na predmet, ki smo ga na-
študirali. Ne da posameznik napreduje, ne da
se posameznik izobražuje, v celoti, skupno
moramo s pomočjo posameznikov napredova-
vati vsi.

Če bi pa kdo trdil, da nam toliko zna-
nosti ni potreba, bi ga zavrnil, da je on naj-
večji nazadnjak, ker ne uvideva napredka pri-
rodoslovnih in drugih ved v devetnajstem sto-
letju in se z duhom ni približal niti toliko
moderneu človeku, da bi uvidel, da bo imel
ta napredek vede najznatnejši vpliv na šolstvo
in da se je potreba pripraviti, da se bo tudi
naš narod lahko na podlagi šolstva pospenjal
in dvigal z duhom časa. Če se pa učiteljstvo
ne bo pospenjalo in napredovalo, tudi ne bo
napredovalo šolstvo in ne narod!

Preden pa zapustim sredstva društva, ne
smem prezeiti, da je društvu potrebno, pose-
bno če hoče po sedanjih vidikih delovati
organizovano na narodno-prosvetnem polju,
tudi izdajati in posredovati za zalaganje pri-
mernih knjig, brošur i. t. d., ki nas bodo do-
vajale v javnost glede stremeljenj in postopanja
in nam bo v pomoč pri našem delu.

Isto tudi, da se pod pokroviteljstvom
društva ustanovljajo ljudske knjižnice, čitalnice,
mladeniška i. dr. izobraževalna društva (soc.
kurzi) i. t. d., kar služi kot sredstvo za nar-
prosvetno delovanje.

Zahtevamo pa to pod po-
kroviteljstvom okr. uč. dr. za
to, da centralizujemo vse naše
prosv. — kulturno delovanje v
naši organizaciji in pridemo
vokom čisto škodljivemu kli-
karskemu izkoriščanju ome-
njenih društev.

V tem oziru imamo pozdravljati načrt
socialnih odsekov, ki nam ga je podal naš
vrli tovariš Pesek, zakaj on nam je podal te-
meljni očit za organizovanje našega prosvet-
nega delovanja na podlagi naših dru-
štev, in nam bo le na podlagi tega načrta
polagoma razviti in izvesti naše prosvetno delo
na posameznem polju. V prvi vrsti pa to delo
pripada naraščanju, ki ga naj proučuje!

Uspešno pospeševanje dela v društvu pa
nudi tudi petje, ki je že sedaj precej razvito
v posameznih društvih.*) Isto velja tudi glede
telodvabe.

Kar se pa tiče namena in sredstev dru-
štva v splošnem, nam bo pa potreba misliti
v prvi vrsti na jasnejše in popolnejše načrte
in stalno fiksiranje smotrov in dela.

(Dalje.)

„Glasbeni vestnik.“

Glasbeno polje učiteljstva.

Predaval na sestanku deželnega slovenskega učiteljskega
društva v Ljubljani A. W. A. Ste.

(Konec.)

III.

S tem bi bil organizatorični del ljudsko-
glasbenega dela učiteljstva končan in vidimo,
da obsega prvi del vzgojo pevovodij, drugi del
pevske zборе in društva po vsem Slovenskem,
tretji del zvezo teh pevskih društev na podlagi
učiteljske organizacije. Centralizujmo
vse kulturno delo v svojih rokah

*) Primerjaj načrt „Glasbeno polje učiteljstva“
v Glasbenem vestniku in predstavlja si analogno orga-
nizovano vsako polje prosvetnega delovanja. Uredn.